

Resan trots allt, del 1: Restaurering

Det var ett under att man alls kom iväg. Allting samverkade till att totalt sabotera resan från början: den ekonomiska krisen, som gjorde hela Euroland inklusive Danmark 25% dyrare, datorsammanbrottet på jobbet, där en hårddiskkrasch hotade 24 tidskrifters samlade arkiv av texter, bilder och filmer, min hälsa – naturligtvis blev jag förkylningssmittad tre dygn före avresan, och visdomstandskrisen då en visdomstand kraschade precis en vecka före påsk. Till all lycka blev denna provisoriskt fylld tills den kunde dras ut i maj, och därmed var den svåraste krisen åtminstone uppskjuten. De andra kunde man helt enkelt rymma från med att resa bort, kosta vad det kosta ville.

Natten till måndagen i stilla veckan drabbades Italien av en jordbävning uppe i bergen rakt österut från Rom med hundratals dödsoffer och 50,000 hemlösa eller fler. Premiärminister Berlusconi reste dit och inspekterade röran och sade offentligt till de 50,000 som fått sina liv, sina livsverk och allting slaget i spillror: se det som en campingsemester. De som förlorat sina anhöriga i jordbävningen blev inte gladare av en sådan uppmuntran.

Samma söndag men före jordbävningen hade president Obama krönt sin europeiska turné och firandet av Nato:s 60-årsdag med ett besök i Prag, där han på Vaclavplatsen hälsats av ett jublande folkhav inför sin offentliga stadfästelse att verka för en kärnvapenfri värld. Hur många nästan enbart goda intryck den kosmopolitiska presidenten än gjort redan var inget mera positivt än hans framträdande i Prag. Självaste den gamle diktatorn Fidel Castro på Kuba, USA:s fiende sedan 50 år, lät hälsa presidenten med orden: "Vad kan jag göra för att hjälpa till?" Obama hade tidigare kungjort att han eftersträvade en normalisering av relationerna med Kuba. Det hör till saken, att Kuba från början aldrig velat ha USA till fiende. Kuba tvingades i armarna på Sovjet när sockerrörsexporten ströps efter revolutionen 1959 av USA, vad nu det skulle vara bra för. Battista var en mångdubbelt värre diktator än Castro, och Castro ville aldrig bli beroende av Sovjet. När han tvingades till det och lät Kuba bli en av Sovjet beroende satellitstat tog självaste Che Guevara avstånd från Castro. Kuba tvingades in i ett hörn av en kortsynt ekonomisk intoleranspolitik från Eisenhowers administration, som var mycket olycklig och onödig. Kubakrisen hade aldrig behövt äga rum. Nu låter Obama som Kennedy men har äntligen fått över Kuba på sin sida. Försoningspolitik är alltid framgångsrik, om den goda viljan finns, och nu finns den definitivt hos både gamle Castro och unge Obama.

Emellertid drabbades man av den nya europeiska ekonomiska situationen redan i Köpenhamn: en kopp kaffe kostade 30 danska kronor (45 svenska). På ett ställe vägrade man till och med ge växel. Lyckligtvis fann jag ett oaskafé som annonserade dagens tillbud: 30 kronor för kaffe *med* wienerbröd. Det fick svida, men man kunde inte vara utan.

När man sedan skulle gå till tåget fanns det inget tåg. Det gick helt enkelt inget tåg till München fastän man hade biljett till det. Det var struket från avgångstiderna och, som det hette på danska, 'avlyst'. Utanför informationen stod det en lång kö av väntande medan de som höll på vid luckan aldrig blev klara, och det var en kvart kvar till avgångstid.

Tåget hade mycket riktigt inställts. I stället fick man ta ett lokaltåg till Fredericia, varifrån man fick fortsätta med buss till Padborg. Där skulle Münchentåget återfinnas.

Den struliga situationen gjordes inte bättre av att tåget efter Odense invaderades av högljudda fotbollshuliganer, som entusiastiskt och stinkande av sprit höll i gång med den falskaste tänkbara allsång, som fotbollsentusiaster i allmänhet gör, den ena vrålkråksången efter den andra, alla enstämmigt dock utan att någon höll tonen, så att det just inte kunde bli falskare. Så höll de på ända fram till Fredericia.

Där gick man fel på jakt efter bussen, som ingen visste var den skulle finnas. Man hittade fel busstation, som argt kommenderade en till en annan busstation på andra sidan tågstationen. Där fick man sedan gå in och trängas. Bussresan till Padborg skulle ta två timmar. Någon glömde kvar något bagage utanför bussen, som ingen kändes vid. Kort sagt, kunde en skärtorsdagsnatt bli bökigare och stökigare?

Lyckligtvis var det glest med folk på det äntliga tåget vidare från Padborg genom Tyskland under natten, så man kunde sträcka ut sig. Jag överlät gärna min plats i en kupé åt ett annat ungt förälskat danskt par, som därmed kunde sova obehindrat i hela sin längd utan att behöva dela samma sitsar, då jag fann en hel kupé ledig längre bort.

Tåget söderut från München var emellertid fullt och servicen dålig. Endast en kypare skötte om restaurangvagnen och verkade angelägen om att hålla så många som möjligt borta därifrån för att slippa arbete. Jag fick inte sitta där med min *cappuccino*, som var dålig med gammal koagulerad mjölk, då jag bara hade *cappuccino*. Ingen annan satt där, medan restaurangens fåtaliga besökare, som alla bara var där för kaffe, fick sitta och trängas obekvämt i baren. Han skulle göra lysande affärer hela dagen med en sådan politik.

I Verona var allt gott och väl med 21 grader varmt och solsken långfredag den 10 april. Achille, snart 89, hade varit med om en trafikolycka, men det märktes inte. Gina, Albertos mamma, hade fyllt 89 och skulle hålla i många år till. I farozonen var endast Paolo, som om en månad vid 62 skulle gå i pension. Han visste inte vad han skulle göra av sitt liv från den dagen. Han var ingenjör och hade arbetat hårt som sådan i hela sitt liv men hade inga andra intressen varken i kultur, litteratur eller något annat som han kunde ha växlat om till.

Naturligtvis dominerades Italien av jordbävningsskatastrofen i Abruzzo. Idag hade 203 begravts i en offentlig massceremoni, och 80 till skulle begravas senare. Hela staden var ödelagd och evakuerad, de flesta hänvisade till tält, andra spridda över hela Italien, medan hela Italien grät över olyckan och sörjde de döda, och premiärministern kallade de hemlösas och utblottades situation för en campingsemester.

Även den ekonomiska krisen märktes överallt – alla var berörda. I jämförelse hade Sverige faktiskt kommit billigt undan, smällen 1994 hade gjort det nya fallet mindre, medan i Danmark den ena banken efter den andra hade gått omkull.

Det var trots allt underbart att vara tillbaka i Italien igen – man kände sig omedelbart välbehövligt restaurerad som italienare.

Frågan var hur världsekonomin skulle restaureras, om den alls kunde restaureras, medan den till och med ännu kunde förvärras. Många såg det som en prövning som egentligen inte handlade om pengar. Vem kunde beklaga banker som gick omkull för att de handskats ansvarslöst med andras pengar? Det är ju alltid bara andras pengar som banker har om hand och skall sköta, och kan de inte det så är det deras eget fel och kan de bara skylla sig själva om de går under. Nej, många såg krisen som en nödvändighet för den mänskliga moralen att restaureras. Girighetssamhället höll inte, och inte heller

konsumtionssamhället, som båda stupat på bristen på ekonomisk moral, som varit den som gjort bankrutt. Det behövdes en ny ekonomisk världsmoral som byggde på hushåll och vett i stället för överkonsumtion och girighet.

del 2: Påsken

Achille och Ida skall fylla 89 respektive 86 i sommar, och lyckligtvis hade året passerat utan problem för deras del. Achille var mera uppe i sina filosofiska projekt än någonsin, och det var ett nöje att höra på honom, då han hade alltför mycket inom sig och var alltför ivrig för att kunna sluta tala. Han berättade uttömmande om sin totala besvikelse på samhällets utveckling till det sämre, där han menade att dess fyra grundpelare, kärnfamiljen, skolan, politiken och kyrkan, alla hade gått åt fanders. Kärnfamiljen bara fanns inte mer, fastän den var varje samhälles viktigaste hörnsten, skolan kunde ingen längre ta på allvar, medan bästa sättet att lära sig något var att lämna den, då alla dess diplom och certifikat, examina och akademiska grader bara var värdelösa papper som inte sade något om det enda som verkligen borde vara en merit, nämligen kunskap; politikerna dög bara till att ge högre löner åt sig själva på samhällets bekostnad, och i kyrkan hade moralupplösningen gått så långt att vissa biskopar ansåg att prästerna måste gå på kurs för att lära sig predika. Han såg ingen ljuspunkt alls i hela den västerländska samhällsordningens kräftgång, som nu dessutom accelererades genom den världsekonomiska krisen.

Hans enda nöje var att vandra i bergen. Han berättade mycket intressant, att han på 1500 meters höjd i Sydtyrolen hade stött på lämningarna av en gammal keltisk by från 400-talet före Kristus med magiska symboler såsom svastikakors, som enligt honom stod för de fyra elementens samspel och samhörighet, och stenformationer typ *Stonehenge* fast små, som vittnade om de gamla kelternas förkärlek för processioner. Den keltiska svastikan var den samma som den urindiska, som också mest påträffas uppe i bergen inom den tibetanska kulturen, vilket kan indikera något ursamband mellan de gamla kelterna och den indiska kulturen.

Hans stora akademiska vetenskapligt-filosofiska projekt handlade om kommunikationen, hur man skall få den att fungera i alla lägen, hur alla måste lära sig att göra sig begripliga, om klarhetens nödvändighet och hur den ständigt behöver renodlas, och hur egentligen all civilisation bara beror av hur kommunikationen fungerar och dess kvalitet.

Efter alla sina katastrofer förra året med bruten ryggkota och ett mardrömsår på sjukhus hade Ida nu haft ett lugnt år och fungerade normalt, och var sötare och godare än någonsin. I stället hade Cristina haft en svår trafikolycka.

En lastbil i en backe hade kört på henne bakifrån. Hon hade sett honom komma vinglande i sicksack, troligen berusad, i full fart ner för backen, varför hon kört åt sidan för att släppa förbi honom. Ändå hade han kört på henne, och endast säkerhetsbältet hade räddat hennes liv. Lårbenet hade brutits, och hon hade fått gå med gips hela vägen upp till armhålan i tre månader. Försäkringen hade gett henne ersättning och en ny bil, men hon hade helst avstått från att alls köra bil mera. Hennes självförtroende som förare var rubbat,

och hon skulle aldrig mera känna sig säker i en bil. Lastbilsdrullen hade kört så obehärskat att det var ingenting man kunde göra för att skydda sig – hon hade varit helt försvarslös i en dödsfälla – och ändå till all lycka åtminstone lyckats klara livet, medan hennes bil blev fullkomligt skrot.

Den stora familjesammankomsten på påskdagen firades denna gång på Mattarana, där Giordano firat bröllop för några år sedan. Efter Burmaresan hade han rest till Marocko, mest Marrakesh, och Cuba, som tydligen är ett land i total förändring efter påvens triumfartade besök där för några år sedan. Landet hade öppnat sig och blivit katolskt igen och var nu helt inriktat på reformer, medan Fidel Castro öppet uttalat sitt stöd för president Obama.

Alla var nöjda med honom. Vi var sjuutton vid bordet i fyra generationer, vädret var idealiskt, och efteråt fortsattes det som vanligt uppe vid Castagnè, där vi alla satt ute hela tiden med de snötäckta Alpernas utlöpare gnistrande i härlighet längs hela horisonten i norr. Vi höll på till klockan halv åtta på kvällen, när det började skymma, efter en lång och hård arbetsdag – inget arbete är hårdare än att festa. Jag var så trött efter den långa festdagen ute i det fria, att så snart jag satte mig i en stol i mitt rum somnade jag bums.

Achille skulle dagen därpå flyga till Lourdes under en vecka. Själv skulle jag ta tåget ner till Ancona klockan 7 för att ta färjan över till Grekland. Paolo var hygglig nog att erbjuda sig att köra mig till stationen halv 7. Alla trafikljus visade grönt hela vägen, så transporten blev smärtfri och utan komplikationer. På tåget till Bologna sov jag hela vägen, men överraskande nog kom tåget fram i tid, varför jag hann med nästa tåg som gick inom fem minuter.

Strul på vägen: i Verona skulle tåget avgå från perrong 4, men högtalarna meddelade om och om igen att det i stället skulle avgå från perrong 12. Följaktligen gick jag genom trapporna och tunnlarna till perrong 12 och väntade där på ett tåg som aldrig kom, och tiden gick. Fyra minuter före avgång meddelade högtalarna att tåget skulle avgå från perrong 4, som om ingenting hänt. Jag hann precis.

När jag kom fram till färjeterminalen i Ancona visade det sig att biljettkontoret hade flyttat till okänd ort. "Du måste ta bussen dit," sade man mig. Med nöd kunde jag fråga mig fram, men det var en fruktansvärt krånglig väg till det nya biljettkontoret – det gamla hade varit precis bredvid fartyget och hade inte kunnat vara mera praktiskt beläget, medan det nya inte hade kunnat placeras mera opraktiskt. Det var en labyrintväg dit under viadukter och över broar och runt ett helt betongkomplex för att man skulle komma fram till ingången på baksidan. Det var en Kafkaprocess att ta sig dit.

På vägen hade jag försökt lyda en tjänstemans råd att vänta på bussen, men den kom aldrig, och det var bara en timme till avgång. Däremot beslöt jag mig för att ta bussen tillbaka från biljettkontoret till båten. Efter att ha kört mig runt hela hamnen men inte till båten kom den tillbaka till biljettkontoret. Konduktören bad mig lugna mig. Vid andra varvet runt hamnen kom den fram till båten.

Sålunda kom man ombord, och båten satte av för full fart nästan med rivstart. Det var annandag påsk eftermiddag, och därmed var påsken över.

del 3: Det athenska miraklet.

En av punkterna i Achilles program för effektiviserad kommunikation var nödvändigheten för lärare att applicera ett språk som studenterna kunde förstå. Kommunikation måste alltid vara dualistisk för att fungera med framförande och gensvar. Utan gensvar dör kommunikationen. Detta är naturligtvis självklart, i synnerhet för lärare, och Achille om något är lärare, men alla lärare är inte medvetna om denna självklarhet, och det finns de som struntar i den och bara kör på vare sig eleverna kan tillgodogöra sig framförandet eller inte.

Därför blev jag aldrig lärare. Jag ville bli lärare under skoltiden och pryade som lärare men fattade redan då beslut att inte bli det. Det var inte skolans fel. Jag fann det helt enkelt omöjligt att kompromissa med mina ideal. Då det stod klart för mig att jag aldrig skulle kunna nå fram till alla elever med mina ideal fick det vara. Hellre behöll jag mina ideal och förvaltade dem så väl jag kunde för åtminstone begränsad kommunikation än att jag sänkte mig under deras nivå för att realisera dem och prostituera dem. Jag har ofta blivit kallad för "alltför avancerad" och "svår" men kan inte bli mindre så då idealen kräver sin standard. De som inte orkar omfatta dem med förståelse och kärlek får vara utan dem, men jag släpper dem inte.

Det regnade i Grekland. Adriatiska havet var turbulent och sjögången svår, så det var svårt att stå på huvudet i båten under den obligatoriska morgonyogan. I Patras hällregnade

det understundom i skyfallsartade skurar. När jag inför landstigningen skulle ta fram mitt paraply ur väskan för denna resas galapremiär visade det sig vara trasigt.

Bergen var höljda i regnmoln, så man kunde inte se om de var snöhöjda eller inte, men troligen var de det, och småningom klarnade det trots allt. Som resällskap hade jag en ung dam från Alaska som läste Tom Wolfe. Jag hade aldrig läst honom, så jag undrade hur han var. "Det bästa jag har läst sedan Stephen King," svarade hon. Hon var första gången i Grekland men hade tydligen en vän här som hon skulle fira påsken med på Kreta.

I Kiato (greklands motsvarighet till Kyoto) fick vi vänta en halvtimme på fortsättningståget till Athen. Det var en fullständigt livlös järnvägsstation väster om Korint, och regnet skvalade.

Hela resan till Athen tog fyra timmar. Det var bra med tanke på att det brukade ta fem, men den gamla helt smalspåriga resan från Tripolis järnvägsstation utmed tvåra stup och utan tunnlar hade varit mycket roligare och vackrare. Sträckan Kiato-Athen dominerades av tröstlösa tunnlar.

Man kom ganska utschasad och trött fram till ett grådaskigt Athen i mulet väder, som drastiskt framhävde denna förfärliga storstads karaktär av mördande steril och enformig stenöken. Hur kunde någon bo där över huvud taget? Det har sagts, att antingen hatar eller älskar man Athen men vanligen bådadera. Det deprimerande vädret och vätan med trasigt paraply gjorde mig mest upplagd för hat och lämnade just inget utrymme för någonting annat.

Så kom man hem till sitt gamla vandrarhem och togs hjärtligt emot av gamla kända ansikten som kände igen en – det var väl fjärde året nu som jag bodde på samma ställe efter "Annabels" frånfälle, som fortfarande låg nere. Jag fick genast ett hyggligt sexbäddsrum för 12 Euro, och den goda nyheten för i år var att Internet var gratis på hemmet. Man slapp vidare gå ut mitt i natten för billigare Internet till nattpris på Akademiesgatan.

Och vädret öppnade sig. Den blå himlen började plötsligt stråla, och efter den regniga dagen var allting utomordentligt fräscht och rent. Jag sprang genast till Akropolis och lyckades fånga den rätta solnedgångsbelysningen däröver mellan 6 och 7. Kvällen hade inte kunnat bli vackrare och mera strålande och mera absolut i sin fullkomlighet.

Det fattades bara doktor Sandy. När jag sökte upp honom utbrast han: "Här råkar du ut för varje slag av katastrofer, universella datorhaverier, din svenska valutas fall och en havererad visdomstand, och så kommer du ändå! Hur bär du dig åt?"

Han hade varit på Malta för att studera de massiva problemen med den illegala invandringen där, det svåraste och värsta exemplet i hela Europa, och bara kommit tillbaka till Grekland för min skull. "Eftersom du nu kommer trots allt vill jag ju inte att det skall bli sista gången."

Vi tog en kaffe tillsammans, och han utbredd sig över det ekonomiska läget. "Det är en chimär. Den ekonomiska krisen finns inte, och den kris det verkligen handlar om är mycket värre och svårare än bara ekonomisk.

Under hela historien ända sedan Syndaflo den har människan oavbrutet utvecklats och gått framåt ekonomiskt och numerärt. Plötsligt är det idag stopp med det, för själva naturen säger stopp. Till och med världshaven storknar i människans sanslösa nedskräpning, och Stilla Havet domineras av två Sargassohav av bara plastavfall, områden stora som

kontinenter, där det bara driver omkring plastskräp runt runt runt, som aldrig försvinner men bara växer. Människan kan inte bli mera numerär, ty då förstörs planeten. Det måste till drastiska förändringar på ett eller annat sätt, och ingen människa vet vad de kommer att innebära. I bästa fall kan vi lyckas med att stoppa klimatuppvärmningen, befolkningsexplosionen och miljöförstörelsen, så att det inte blir värre, men de skador som redan skett blir svåra om inte omöjliga att reparera. Kanske kan vi ta oss ut i rymden och finna kolonier i andra solsystem, men det kan inte ske på en natt. Alla andra scenarion är skräckscenarion.”

”Varför är den ekonomiska krisen en chimär?”

”Rikedomar finns inte. De är bara inbillning. Miljonärer och miljardärer har bara bekymmer med sina ekonomiska belastningar som gör dem olyckliga. De har fastnat i sina egna girighetsfällor. Vem är rik? Den är rik som kan använda små pengar till mycket. Du hör till de rikaste personer jag vet, ty du har just ingen inkomst och reser ändå årligen på omfattande resor till världens vackraste trakter som Himalaya och Verona och Athen. Du hör till de lyckligaste personer jag vet, ty du har ett meningsfullt arbete som håller dig i gång och i form dag och natt i det oändliga, och du tjänar inte ens pengar på det. Det kallar jag rikedom. Miljardärerna med sina lyxjakter och skatteparadis kan gå och hänga sig. Aristoteles Onassis var världens rikaste man, och vad blev det av hela hans familj utom oändliga miserabla familjetragedier? För att inte tala om Maria Callas och Jacqueline Kennedy, vilkas liv han förstörde med sitt eget fall. Pengar är värdelösa. Endast den är rik som kan göra något värdefullt av livet.”

Så började han. Jag var hemma igen och återställd även här i Grekland som restaurerad antik filosofisk lärjunge till en skotsk doktor som var mera levande än Sokrates.

del 4 : *Kriser och kransar i Athen*

Två unga danskar delade rum med mig. De såg ut som bröder men var bara oskiljaktiga vänner sedan skoltiden. De hade till och med tillsammans varit vid högvakten och hört till drottningens björnskinnsmössor utanför Amalienborg. De skulle ut till öarna till helgen men hade biljetter över både till Akropolis och muséerna där och frågade om jag ville ha dem. Jag tog hjärtligt emot dem då jag inte varit uppe på Akropolis sedan Annabels tid.

Det slog mig med förvåning, att Athen var hemsökt av myggor. Det hade visserligen regnat, men det var bara i mitten av april, och det var mitt i staden. Inte ens i Göteborg kommer det någonsin myggor in till staden. De höll en vaken hela natten, de var små och djävliga, och när man undantagsvis lyckades klå någon av dem blev blodfläcken större än myggan. Något liknande hade jag aldrig upplevt i Athen tidigare.

Den dåliga nyheten var att detta blev resans vändpunkt. Från Lucca fick jag det sorgliga budet att mina vänner där skulle till Albanien till helgen – Paolo var sedan länge tillbaka engagerad i ett återuppbyggnadsprojekt där för just den här tiden. Det gick inte att ändra på.

Troligen var även Sergio och Silvia borta från Milano – de brukade alltid ta ledigt efter påsk. Jag brydde mig inte ens om att kontakta dem och ställde in mig på att återvända härifrån direkt till Verona efter en förlängning av Athenvistelsen med en dag.

Den goda nyheten var att en ny släkting funnit mig i Verona. Hon fann mig på Facebook, och det var sällsamt att plötsligt finna sig tjatta på facebook med en släkting jag aldrig hade sett. Hon var dotter till min gamle storonkel Michaels yngsta bror Romano, han som varit direktör för Lanciais marmorbrött i Domegliara under många årtionden, och vars son Romanino jag träffat i Cisano vid Lago di Garda 1973. Tydligen hade denna lillasyster till Romanino varit med då också, för hon mindes mig därifrån. Hon gav mig alla nyheter om alla sina släktingars familjer, och sålunda kunde jag få en välbehövlig uppdatering om vilka släktingar som egentligen fanns. Vi såg hjärtligt fram emot att få träffa varandra i Verona.

Doktor Sandy frågade mig om jag hade märkt något av den tilltagande nya fattigdomen i Grekland. Jag hade observerat att fler tiggde mig om pengar än förut, och till och med människor som kunde uppfattas som helt normala och av medelklass, och att kaffet blivit extremt mycket dyrare. Däremot hade Retsinavinet förblivit billigt.

”Det har en förunderlig egenskap, detta retsinavin,” sade han. ”Det är världens underbaraste vin, men bara i Grekland. Så fort du försöker föra det utomlands blir det äckligt. Det är något med klimatet och luften här som saknas annanstans och som gör retsina bara drickbart här. Jag försökte ta en flaska med mig till Malta, men där hade den helt förlorat sin smak – omedelbart, som i ett trolleri, som i Jesu underverk vid bröllopet i Kana fast tvärtom.”

Jag hade tidigare år märkt, att när jag tagit med mig överblivet retsinavin till Italien hade det där inte alls längre smakat likadant. Han hade rätt. Retsina, liksom Recioto i Italien, dög bara på hemmaplan men var där oöverträffbart.

Jag försökte få honom att berätta mera om Malta, men han var inte helt villig därtill. ”Det är en tickande bomb,” sade han. ”Du har väl märkt att här i Athen också förekommer det fler negrer och somalier än någonsin? Skulden ligger i Västeuropas bortskämdhet. De vande sig vid en ständigt ökande standard och välstånd, kräsenheten tog över, fler och fler ville inte arbeta längre och framför allt inte ägna sig åt lägre yrken som hederligt hantverk och jordbruk, mer och mer industrialiserades bort och automatiserades, varpå priserna ständigt växte, och så måste man börja importera utländsk arbetskraft för det nödvändiga grov- och slavarbete som de vita ansåg sig för fina och dryga för. Och så började det. Lavinan tilltar hela tiden. Vi kommer knappast att få uppleva nya Spartacusuppror, men visst kommer alla dessa färgade från utomeuropeiska länder, främst muslimer, att kräva mer och mer rättigheter och inflytande, men de vita kommer aldrig att vilja släppa fram dem. Då blir det bråk.”

Nästa morgon var det vackert väder, och jag gick för att utnyttja danskarnas överblivna biljetter till Akropolis. Det visade sig att de inte var giltiga. Själva inträdesfliken var bortriven. De hade alltså använt biljetten bara till att gå upp till Akropolis och struntat i alla muséerna där, till vilka biljetterna fortfarande gällde, men man blev inte uppsläppt utan inträdesfliken. Om jag ville upp dit måste jag köpa ny biljett för hela köret för 12 Euro.

De hade gett mig biljetterna i god tro naturligtvis, okunniga om hur de fungerade. De hade missat det mesta och velat låta mig få det i stället, men det var redan kört genom deras inträde.

Överallt där uppe blev man bjuden vattenflaskor av färgade invandrare. Då utbudet var så stort var det ingen som köpte, då de flesta hade egna vattenflaskor. När jag träffade doktor Sandy över en kopp kaffe för "elevenses" förklarade jag situationen. Han kom med en utläggning.

"Det är kapitalismen i ett nötskal. Någon kommer på att sälja egna vattenflaskor på strategiska ställen i stället för alla de som säljs i affärerna, och han gör lysande affärer. Genast tar alla andra efter idén, marknaden mätts på rekordtid, och så finns det ett överskott av försäljare som ingenting får sålt. Så fungerar kapitalismen. De första initiativtagarna gör lysande affärer på bekostnad av alla de som faller i farstun för girighetens frestelse och vill göra samma sak men för sent, som alla blir offer. Några vinnare och många förlorare, och så blir de rika rikare och de fattiga fattigare i all oändlighet. Kommunismen försökte råda bot på detta och nivellerade alla med våld till samma nivå, men det klasslösa samhället var dödfött, då det inte finns två människor som är likadana, lika begåvade, har samma mentala resurser och duger till samma sorts liv. Varje människa är en unik individ med alldeles egna personliga förutsättningar, fallenheter och begåvningar, som det gäller att ta vara på och inte reducera. Kommunismerna trodde de kunde reducera alla människor till en gemensam nämnare som blev Homo Sovieticus, som aldrig blev mer än en oacceptabilitet, då alla människor var honom olik."

del 5 : *Reträtten.*

Den ortodoxa påsken stod för dörren, och den iaktogs mycket mera rigoröst i ortodoxa länder än i den katolska världen. Jag hade ett givande samtal om detta med min unge värd. Han berättade, att under 40 dagar före påsk får de ortodoxa varken äta kött, ägg eller olja. Fastan tas på allvar, och påsken är årets högsta högtid. I katolska länder är påsken och julen ungefär jämbördiga, medan i protestantiska länder julen nästan är den enda som räknas och då nästan är helt sekulariserad. Ingen fasta i protestantiska länder, i stället gäller fettisdagsbullarna ända fram till påsk, och inte ens katolikerna tar fastan helt på allvar längre.

Diana i Bulgarien hade hoppats att jag skulle komma dit till den ortodoxa palmsöndagen, då jag firade påsksöndagen i Verona, och nu hade jag alltså möjlighet att fira en påsk till. Jag hade faktiskt en gång förut under en resa på 90-talet kunnat fira dubbel påsk, men jag avstod denna gång. Resan var ju lemlästad från början.

Ändå hade den varit värd besväret, och ännu var den inte slut. Mina dagar i Athen hade varit fullkomligt underbara, och det var svårt att lämna. Doktor Sandy hade varit på sitt allra bästa humör (överraskande nog, det hade han minsann inte alltid varit,) trots sin nästan totala pessimism angående mänskligheten: "Människan är född oförbätterlig. Hon kommer aldrig att fatta att klimatkrisen och faktiskt alla världens problem bara är hennes eget fel, hon kommer därför aldrig att kunna helt ta ansvar för situationen och göra något åt saken, och då måste det gå som det går: åt helvete. Och allt vad vi kan göra, som ändå är beredda och villiga att ta ansvar och göra något åt saken, är att i den mån det är möjligt dämpa fallet och lindra skadorna. Jag har tur som är gammal." Han är 74 år i år.

Den sista överraskningen som Athen bjöd på var unge Louis, en tjugoförårig fransman som studerade i Utrecht i Holland. Han var en ung entusiast ute i världen för första gången och mycket ivrig att lära sig allt. Han vände sig till mig för vägledning, vi pratade en hel kväll tillsammans, han ville bli resenär och journalist, och jag gav honom alla goda råd jag kunde ge, främst att tillgodogöra sig så många språk som möjligt så tidigt som möjligt, och att resor var alltid den bästa utbildningen. Vi kom till och med in på klimatkrisen och Tibetfrågan, och han var inte alls lika pessimistisk som doktor Sandy – han var ju ung! Han bad mig även om en litteraturlista, och då han var inne på den moderna litteraturen, (han läste Jack Kerouac,) rekommenderade jag några böcker av Gore Vidal, Stephen Marlowe och Philip Roth, främst Gore Vidals båda klassiska antiskildringar *“Creation”* och *“Julian the Apostate”*. Vi blev mycket goda vänner, utbytte adresser, både sköldpadd- och elektriska, och lovade hålla kontakten. (*Louis hör numera till mina vänner på Facebook.*)

Min avskedsdag i Grekland var vädret alltför idealiskt men likväl alltför disigt för att fotografering skulle löna sig. Mina gamla restauranger i Patras hade klappat igen troligen till följd av krisen, och däckspassagerarna ombord var påfallande många. För första gången var inte *backpackers* i majoritet bland dem utan vanliga människor, till och med hela familjer. En äldre kvinna hade förskansat sig på det övre caféet bakom en hel barrikad av fåtöljer för att känna sig trygg med sina saker.

Resan tillbaka genomfördes utan komplikationer. Alla tåg gick i tid, och i Imola någon timme före Bologna började det regna. Det regnade även i Bologna, men sedan klarnade det upp tillräckligt inför Verona, där det halv 6 på kvällen ändå var 21 grader varmt.

Alberto var inte på tjänstgöring i sin butik, och Ida var ensam hemma. Achille var fortfarande borta och skulle inte komma hem förrän på tisdag. Jag väntades i Danmark onsdag eller torsdag, och det vore synd att lämna Verona utan att ha återsett Achille. Där fanns det också en del andra släktingar att klara av, så program fanns det alltid.

Jag har glömt att dokumentera doktor Sandys utlåtande om mitt hälsostillstånd eller diagnos, som kan vara intressant för likasinnade. Han uraktlåter aldrig att förhöra mig noga på denna punkt. Mitt aktuella visdomsstandsproblem struntade han i medan han livligt intresserade sig för mitt huvudvärksproblem, som nu gick på tredje året. Jag gav honom alla detaljer.

”Så du blir alltid fri från huvudvärken när du reser bort, och du får den alltid tillbaka när du kommer tillbaka. Och hemma dricker du massor av kaffe hela dygnet, går och lägger dig halv två och stiger upp sju normalt. Det behövs ingen expert för att säkerställa att alla dina symptom är psykosomatiska. Diagnosen är enkel. Du är bara en stackares kronisk självplågare (*“self-tormentor”*), och det är det enda du lider av. Fortsätt bara att hålla dig på resande fot, så klarar du av det.”

del 6: *Resans höjdpunkt*

Vad var den förra påsksöndagen mot denna påsksöndag? Min okända kusin hämtade mig klockan 10, och fastän vädret var regnsjukt och trist blev det resans hittills mest oförglömliga dag. Min kusin visade sig vara fullständigt uppdaterad beträffande inte bara

alla världens problem utan även metafysiskt och elektroniskt. Plötsligt hade jag en italiensk släkting som var på samma våglängd som jag och som i allt uppfyllde alla ens möjliga önskningar om en verkligt god vän. Det var nästan för bra för att vara sant.

Äntligen kunde man genom henne uppdatera sitt släktträd. Hon visade mig sina gamla familjealbum, där hennes far som ung man var som min fars tvillingbror. Hon kunde inte engelska, men hennes dotter i Bologna var mycket kulturell. Hon hade två döttrar och var fränksild, varför hon återtagit sitt flicknamn Lanciai.

Vi pratade hela dagen. Vi inledde med en liten frukost på en trevlig bistro, för sedan hem till henne och inledde familjeutredningen, för sedan till en idealisk restaurang i Fumane i Valpolicella ute i det fria och avnjöt en idealisk middag med klassiskt Valpolicellavin, hennes dotters svärmor arbetade där och skickade med mig en extra flaska som komplimang, och sedan fortsatte vi hela eftermiddagen hemma hos henne med utredningen.

Jag mindes hennes föräldrar. Hennes mor var en stor och robust kvinna, *“un donnone”*, och hennes far var storrökare och levde ändå till över 90, då han dog i lungcancer. Han sålde marmorbroten i Domegliara först vid 84 och arbetade alltså med tung industri ända fram till dess. Hans son, Paolas bror, som jag träffade 1973, har i begränsad utsträckning fortsatt arbeta med marmor men håller nu på att lägga av vid 71.

Jag trivdes förträffligt hos henne i hennes vackra hem i ett modernt hyreshus längst bort i Veronas västra utkanter mot bergen, där hon bodde högst upp i två etager med magnifika babyloniska hängande trädgårdar på taket, en väldig terrass, i strålände färger.

Hon kunde berätta allt om familjen som jag inte visste. Redan när hon ringde mig igår kväll slogs jag av den varma klangen i hennes röst. Hon är en hjärtlig människa med stor humor, och trots en svår skilsmässa var hon i god form till kropp och själ. Dessutom var hon fullständigt hederlig, vilket kanske var hennes främsta adelsmärke.

Kort sagt, vi trivdes förträffligt tillsammans och hade roligt hela dagen. Umgänget och finnandet av henne utgjorde nästan en lättnad mot de ständiga spänningarna mellan min fars kusin och hennes man, som jag alltid bodde hos, där katolicismen var stark och där det inte fanns mycket humor.

Hon gav mig också äntligen lösningen till mysteriet med Danielas död för nästan 50 år sedan. Daniela var en glad och charmerande ung flicka som blev bästis med min syster Margherita när hon var här till sin 14-årsdag på sitt enda besök till Italien. Några år senare omkom Daniela i en trafikolycka. Efter det ville min syster aldrig mer komma till Italien. Daniela var sin fars enda dotter, och det enda syskonet var en minderårig lillebror.

Med Danielas olycka förhöll det sig på följande vis. De var fyra ungdomar som omkom i samma olycka, två pojkar och två flickor, men pojkarna var tio år äldre än flickorna, som bara var tonåringar. Det var alltså en präktig skandal som naturligtvis tystades ner medan bara sorgen fick göra sig gällande.

Hon arbetade med att hjälpa sin andra dotter i hennes café på andra sidan bron från Albertos arbetsplats. Där hade alltså i årtal Paola och Alberto arbetat nästan inom synhåll för varandras arbetsplatser utan att ana att den andra var kusin och existerade. Äntligen kunde de sammanstråla, och de skulle utan tvekan ha mycket glädje av varandra.

Det låg något överkligt över hela detta skede. Hon hade funnit mig på *facebook* bara någon dryg vecka efter att jag låtit mig bli medlem, och tagit kontakt med mig utan att ana

att jag befann mig på resa i närheten. När vi träffades hade vi bara känt varandra genom nätet i fem dagar utan att före det någonsin ana den andras existens. Och när vi fann varandra passade vi varandra fullständigt. Hennes uppdykande i mitt liv ur etern medan jag trots allt kom ända fram till Athen var utan tvekan resans största lyckträff och fullträff.

Det var ett mirakel att sitta hos henne och genom hennes dator få höra min musik spelas i Italien genom digitaliserade kassettbandinspelningar jag gjort hemma för två år sedan med slaktat långfinger. Ljudåtergivningen var naturligtvis inte den bästa, digitalt ljud har alltid något vasst i sig, och jag hörde själv naturligtvis allt som var fel och ville helst göra om alltsammans, men så är det alltid när en musiker hör sina egna inspelningar. Det kan aldrig bli tillräckligt bra.

Så regnade denna dagen bort med idel paradisfröjder i hjärtat och två lyckligt tömda flaskor vin att fira den med, medan min återresa obönhörligt ryckte an.

del 7: *Bittert avsked*

Åtterresan bestämdes plötsligt följande morgon. Achille mådde inte bra efter sin strapatsresa till Lourdes, och Ida ville ha mig ur vägen. Jag ansåg inte att jag kunde fresta på Paolas värdskap för en natt, även om hon säkert utan tvekan varit glad åt att få ha mig. På detta sätt skulle jag ännu en gång få ge mig av utan att ha fått träffa min kusin Alberto ordentligt, vilket jag beklagade mycket. Det skulle bli ett plötsligt uppryckande och brutalt avbrott i resan utan att man fått kunna genomföra sitt program. Både Paola och Alberto skulle bli besvikna.

Likväl bjöd hon på ännu en överraskning av sällsammaste slag. När jag dyster i hågen gått för att skaffa mina sittplatsreservationer för hemresan och på tillbakavägen besökte hennes dotters café St. Thomas vid San Tommasokyrkan kom inte bara hon dit utan även hennes andra dotter med fästman som bodde i Bologna.

Sålunda fick jag träffa båda döttrarna på samma gång. De var 29 och 30 år gamla och varandras motsatser, Lisa, den yngre, lik sin mormor, stor och välväxt med en praktfull hjärtlighet, och den äldre, som verkade tio år yngre, liten som en gosse och mycket lågmäld. Hon var den som kunde engelska, och hennes kille Mario var musiker. Vi pratade mycket musik, och plötsligt insåg jag moderns mening. Hon var ju frånskild, och döttrarna hade förlorat sin far. Nu visade hon för dem en kusin som, ehuru levandes långt borta, dock genom sin blotta existens, personlighet och familjära kontakt kanske kunde bli till något av en alternativ fadersgestalt. Den rollen som vän och nära släkting hade jag ingenting emot att ta på mig. Tvärtom, jag välkomnade den med glädje.

Typiskt nog så bad mig Paola när vi skildes att särskilt hälsa till min syster, som hon visste att hade haft fem män. *Hennes* äldre systrar hade tyvärr visat intolerans inför hennes enda skilsmässa efter 24 år, medan min syster aldrig mött komplikationer i den vägen – jag och mina tre syskon stod mycket nära varandra trots oerhörda differenser i avstånd och livsföring, och min enda reaktion mot två av mina syskons amerikanska statistik av skilsmässor var att jag aldrig själv velat gifta mig.

Likväl kändes det tungt och svårt och fel att nödgas lämna Verona för tidigt. Achille hade alltid reservationslöst bett mig betrakta sitt hem som mitt, medan Ida alltid haft reservationer och velat ha mig bort tidigare än jag ville själv fastän det var hon som var min faders kusin. Anledningen var att hon trivdes illa med att ha mig som vittne till hur Achille alltid behandlade henne ovärdigt. Ändå var jag den enda i familjen som alltid ställde mig på hennes sida, utom hennes son Paolo.

Nåväl, det var kanske lika bra att lämna de känsliga relationsstörningarna bakom mig och fara hem till arbetet, som minsann inte saknades men alltid var förkrossande i sin oöverskådlighet. Nästa gång skulle jag få träffa Paola mera och få njuta av att jag åtminstone hade en kvinnlig släkting som var mogen, uppdaterad och upplyst.

När jag ringde de mina i Danmark berättade de, att solen sken med paradisk sommarvärme, medan här i Verona det rådde höstklimat, nästan som i november, med råa regn och hårda vindar, så att man frös även inomhus. Världen var sannerligen upp och ner.

Och vädret klarnade inte. Även sista dagen var grå, och när jag gick min sista runda genom staden var inte heller Alberto i affären. Sålunda missade jag min kusin totalt. Allt jag kunde göra var att hälsa till honom.

På tåget till München hade jag fått sittplats i den allra sista kupén allra längst bak i den allra sista vagnen. Som om detta inte var nog besynnerligt, så blev denna kupé fullsatt. När jag senare gick till baren för en kopp kaffe konstaterade jag med häpnad, att det var den enda fullsatta kupén i hela tåget – alla andra var mer än halvtomma och många heltomma. Varför alla biljettförsäljare proppat den allra sista kupén i den allra sista vagnen proppfull och ingen annan var omöjligt att förstå.

När jag satt på toaletten bultade det på dörren. "De måste väl förstå att det är upptaget," tänkte jag och låtsades om ingenting. Då bultade det igen. "Upptaget!" skrek jag. Dödystynad. Sedan bultade det en tredje gång. Att uträtta sina bestyr under sådan terrorverksamhet var omöjligt. Alltså måste jag avbryta och öppna och skälla ut vederbörande. Det visade sig vara passpolisen.

Tåget från München till Köpenhamn stannade strax före Ingolstadt, den första stationen, och förblev stående. Folk blev oroliga, öppnade fönster, sprang omkring och ringde i sina mobiler. Ingenting hände. Efter en halvtimme meddelade högtalarna att loket hade gått sönder. Det måste med nöd tricksas in till närmaste lokalstation där vi fick ett nytt lok.

Även för övrigt var detta ett olyckståg. Varannan sittkupé var ledig, så jag fick en kupé helt för mig själv och kunde sträcka ut mig till natten, men halv 2 vaknade jag med ett ryck av att jag frös. Det visade sig inte vara någon värme i tåget.

En natt genom Tyskland i ett tåg utan värme med bara en kall sittplats är rena tortyren, då Tyskland är långt. Tågresan var på 15 timmar exklusive förseningen. Ingen konduktör fanns tillgänglig under natten. Det fanns ingen att överklaga till.

I kupén bredvid min satt en arg tant som bara blev argare hela tiden. När gränsen nåddes strax före gryningen och passpolisen kom fick de anträda ett gatlopp. Första anhalten var den arga tanten. De blev spöade med invektiv. Nästa anhalt blev jag, som med äkta italienskt raseri inte tvekade att ta upp stafetten. När de kom till den tredje kupén var de redan garvade, och de frågade den stackars passageraren där: "Har ni också frusit ihjäl i natt?" Ingen gjorde något åt saken.

Dock kom det en man från barvagnen som erbjöd en mugg gratis kaffe. Det togs emot med tacksamhet, så att man kunde fortsätta hålla ut och frysa lite till.

Men när tåget kom fram till Köpenhamn var man så illa tvungen att ta in på ett ställe bara för att värma sig. En kopp kaffe med ett wienerbröd fick väcka en till liv igen, och även om man knappast var hälsad välkommen så hade det minsann känts att man var hemma i den kalla Norden igen.

del 8: *Toleransfrågan*

Den stora händelsen i Danmark var att få träffa sin äldsta bror igen för första gången på 16 år. Han lämnade Göteborg med sin familj 1984 och var bosatt i Köpenhamn fram till för sex år sedan, när han flyttade till Los Angeles, Amerika, för sitt arbete där. Han var här nu för att förnya sitt amerikanska visum och planerade sedan att flytta för gott till Amerika, Los Angeles, med hela familjen. Äldsta dottern var redan där.

Jag frågade honom hur det kändes att vara tillbaka i Danmark efter så lång tid i Amerika, och jag föreställde mig att det måste vara lite grann som att gå in i en garderob. Han gav mig rätt – det var åt det hållet. Jag frågade honom var han kände sig hemma, om någonstans. Han svarade: "I världen." Han gjorde alltså ingen åtskillnad mellan några länder eller kulturer.

För Paola hade jag berättat om mina syskons och min mors engagemang i Scientology. Själv hade hon fått inbjudningar men tackat nej, då hon var nöjd med sig själv som hon var. Själv hade jag aldrig mera lagt ut en slant för rörelsen sedan 1969, då jag ännu var omyndig. Min far hade konsekvent alltid hållit sig utanför men ändå tolererat dess filosofi.

Efter sin skilsmässa hade Paola utsatts för intolerans av sina båda äldre systrar, som fortsatt umgås med hennes man men utan henne, medan hennes bror helt accepterat hennes situation som katolsk frånskild. I Danmark var debatten fortfarande het om Muhammed-karikatyterna, som endast muslimer förknippat med Muhammed personligen. "Bomben i turbanen", den mest anslående karikatyren, föreställde en anonym muslimsk terrorist – ingenting annat. Ingenting påstod att det var Muhammed, utom vissa muslimer som ville få det till en personlig kränkning, medan det bara var en saklig karikatyr och skickligt genomförd som sådan. I en berömd intervju av en dansk med Egyptens kändaste författare drog sig inte dansken från att vidröra de mest kontroversiella ämnen med honom, bland annat just fundamentalist-karikatyterna, men där gick gränsen. Även för denne helt liberale författare utgjorde karikatyrerna en personlig kränkning av varje muslim, och han ansåg inte att det hade med tryckfrihetsdebatten att göra.

Toleransdebatten är alltid aktuell. Var går gränsen? Vad bör man tolerera, och vad får man inte tolerera? Svaret är enkelt. Allt är tillåtet och acceptabelt utom våld. Ingenting kan berättiga de muslimer som i islams namn tar till våld för våldets skull med oskyldiga som offer. Alla religioner bör tolereras till 100% så länge de är religioner och inte gör våld, men just där går gränsen.

Inom min familj förekommer det inga som helst relationsproblem fastän min mor och mina syskon är scientologer och jag inte är det. Vi är ändå helt öppna för varandra, och den

ömsesidiga toleransen är total. I Verona är läget annorlunda. Jag känner mig inte helt accepterad och tolererad av mina katolska släktingar då jag inte går i kyrkan och betraktas som bara en enprocentig katolik, om ens det. Paola har problem med sina systrar för att hon som katolik har skiljt sig från sin man (och efter 24 års äktenskap), då kyrkan i princip inte accepterar skilsmässor utan tvingande skäl. Påvens yttringar i abortfrågan har inte gett honom några poäng, och kyrkans intolerans mot abort och preventivmedel förblir en knivig fråga, även om debatten gått framåt. En annan form av intolerans är det ofta förekommande fördömandet av celibatet, som dock måste respekteras om det är frivilligt, och som i synnerhet i våra befolkningsexplosionstider är vettigt och som katolska kyrkan och buddhismen har all heder och ära för. Som sagt, endast våld får aldrig tolereras. Är då abort våld? Naturligtvis, men om barnet är oönskat, om befruktningen varit ofrivillig, om modern är sjuk eller fostret redan är skadat kan ett kirurgiskt ingrepp vara berättigat för att eliminera ett värre lidande. Om modern själv vill abort måste hon få lov att få det, då ansvaret helt är hennes. Konsekvent abortmotstånd bara för principens skull är en löjlig absurditet, då varje fall är individuellt och kräver individuell utvärdering.

Min bror hade inga pensionärsproblem. Det var svårt att föreställa sig honom som pensionär, och han skulle minsann ha fullt upp med arbete för resten av sitt liv ändå. Vi verkar alla tre bröder vara hängivna arbetsnarkomaner, då min andra bror arbetar lika hårt fysiskt, som Marcus och jag sliter med ordets konkretisering. Det är omöjligt att säga vem som arbetar hårdast av oss, och den enda krisen i familjen är vår kusin Paolo i Verona som nu skall bli pensionär och som efter ett långt och hårt arbetsliv plötsligt inte har en aning om vad han skall göra.

Kontrasterna mellan Italien och Norden var alltså totala. I Italien rådde höstklimat med råväder och kalla vindar med stormregn, medan Skandinavien hade haft perfekt sommarväder genom hela april. Våren härskade suveränt med bokskogarna skimrande i guldgrön beslöjning som i gamla romantiska riddarsagor, och alla överarbetade sig med entusiasm, medan i Italien man inte visste vad man skulle göra med pensionen.

Paola var det lysande undantaget och resans utan jämförelse stora positiva överraskning, och det var bara en början. Vi mailade varandra redan dagligen. Men det skulle bli en positiv överraskning till...

del 9: Resans clou och avslutning.

Mitt sista möte under resan ägde rum i Helsingborg med en person jag aldrig hade träffat tidigare, men vi hade talats vid i telefon. Det var han som hade introducerat mig till Vulkanförlaget, han bodde i Hässleholm (20,000 invånare) men var egentligen Kristianstadsbo, han hade arbetat i Grekland och Egypten och var så nära en professionell arabist som man kunde komma och mycket intresserad och insatt i allt som rörde den muslimska världen. Vi fick en och en halv timme tillsammans på en cafébar i stationshuset i Helsingborg och hade utomordentligt god behållning av varandra.

Jag frågade honom rent ut om han trodde att president Obama kunde lösa Mellan Östern-problematiken. "Glöm det," sade han rakt av. "Den kan aldrig lösas."

Han förvånade mig med att som arabist vara 100% för Israel. "Efter andra världskriget fick Tyskland ta emot 11 miljoner flyktingar från Polen och förlorade tidigare tysktalande områden som försvunnit in i Östblocket. Efter tio år fanns det inte kvar ett enda flyktingläger, och varenda flykting hade inlemmats i samhället. När Israel blev stat upprättades det flyktingläger överallt utanför gränserna, och alla dessa flyktingläger finns kvar ännu idag efter 60 år. Araberna har inte gjort den minsta ansträngning för att ta hand om alla dessa skeppsbrutna människor. De har bara låtit dem förbli strandade."

Däremot tog han fullständigt parti för den egyptiska författaren Ala'á El-Aswany och hans ställningstagande mot fundamentalistkarikatyrerna. "Det finns ingen ursäkt för dålig smak, och provokationer utan anledning är alltid onödiga."

Vi kom också mycket att tala om Turkiet och president Atatürks otroliga bedrift att på kort tid reformera det turkiska alfabetet (med avskaffandet av den arabiska skriften och införandet av latinskt alfabet) som i ett slag förde Turkiet 500 år framåt i tiden och fick det i princip färdigt europeiserat; sedan dess är Turkiet en västerländsk sekulariserad nation, hur mycket islam än lever kvar. Vi talade också om armenierna och deras lott, och han berättade om inrikesminister Enver Paschas onda bråda slut, han som beslutat om folkmordet. Efter sultanatets fall fick han gå i exil, och en dag mitt på Kurfürstendamm i Berlin blev han tilltalad. Han vände sig om och fick ett skott för pannan. Bödeln var sonen till ett av Enver Paschas otaliga offer bland armenierna. Domen och avrättningen blev mycket snabbare, effektivare och mera smärtfri än exempelvis Adolf Eichmanns fall. Inget snack, bara rakt på sak, pang och färdigt.

Han var orolig för att ha besvärat mig och uppehållit mig för länge under min hemresas sista etapp, men jag lugnade honom genast. Han hade blivit pricken på i-et för hela resan, och även vårt mellanhavande med varandra hade tills vidare bara varit inledningen till en början.

Sålunda kompengades alla resans besvikelser och uteblivna träffar av främst min nya kusin i Verona, återföreningen med min sedan 16 år förlorade bror "*lost in translation*" i Amerika, och min kollega från Hässleholm. Det återstod bara att tillryggalägga den sista etappen hem och genast återuppta allt det arbete som fått ligga nere under 16 långa, intensiva men omistligt värdefulla dagars frånvaro.

9-24.4.2009